

LITERATUURBESPREKING

Emotioneel in balans

Emotioneel in balans

- *Versterk je vertrouwen*

- *Verwerk je verdriet*

- *Blijf boosheid de baas*

- *Leer omgaan met angst*

door Fred Sterk & Sjoerd Swaen

1998 Kosmos - Z & K Uitgevers BV

Utrecht, ISBN 90 215 3316 2

NUGI 713, 144 pag. f19,90.

Een zelfhulpboek voor mensen die hun zelfvertrouwen willen vergroten en beter om willen gaan met hun verdriet, boosheid en angsten. Het is voornamelijk geschreven voor mensen die goed functioneren maar soms gefrustreerd raken door een negatieve kijk op zich-zelf, en die soms moeite hebben met het hanteren van hun emoties. Tevens kan het boek gebruikt worden als on-dersteuning voor mensen die onder behandeling zijn. Het boek is alweer het 3e boek van het schrijversduo Sterk en Swaen, onderzoekers en therapeuten aan het Ambulatorium van de Universiteit van Utrecht en de verkoopcijfers lopen voortreffelijk. Als Sociaal Psychiatrisch Verpleegkundigen hebben we dit boek uitgekozen om te kijken of onze sociaal psychiatrische doelgroep wat aan dit boek kan hebben, omdat de thema's die in dit boek worden besproken belangrijke herkenbare thema's zijn. In "Emotioneel in balans" gaan de schrijvers nader in op het belang van emoties in ons leven. Hiervoor stellen zij zich de volgende vragen: "Hoe kun je je emoties begrijpen, je emotionele kwetsbaarheid verminderen en beter leren omgaan met moeilijke of pijnlijke emoties?" Het uitgangspunt van de schrijvers is dat je door het veranderen

van je gedachten en gedrag je (emotionele) keuzevrijheid en zelfvertrouwen kunt vergroten.

De lezer wordt uitgenodigd om kritisch het boek te lezen en de eigen gedachten te toetsen.

Het boek is in de "jij-vorm" geschreven. Er staan een aantal oefeningen in beschreven, bedoeld om vrijblijvend mee te experimenteren.

"Emotioneel in balans" bestaat uit een negental hoofdstukken, waarin de verschillende emoties besproken worden. Het boek is gedrukt in een prettig leesbaar lettertype en de hoeveelheid tekst per hoofdstuk is verdeeld in korte, goed verdeelde "porties".

Hfd 1: Begrijp je emoties

Dit hoofdstuk vertelt over de manier waarop we tegen gebeurtenissen aankijken. Bij iedere emotie hoort een eigen typisch denkpatroon.

Hfd 2: Boosheid de baas

Boosheid kan een zeer pijnlijke emotie zijn, voor anderen, maar ook voor jezelf. Teveel boosheid heeft lichamelijke, psychologische en sociaal negatieve gevolgen.

Het beheersen van boosheid begint met zogenoemde afkoelingsvragen.

Hfd 3: Schuld of spijt?

Schuldgevoel is vaak het gevolg van het overschatten van je eigen

verantwoordelijkheid. Het is van belang een onderscheid te leren maken tussen schuld en spijt. Emoties kunnen zeer besmettelijk zijn: respecteer emotionele grenzen; alle gevoelens van de ander zijn toegestaan, maar niet elk gedrag.

Hfd 4: De depressie-spiraal

Een negatieve kijk op jezelf, de wereld

en de toekomst, is een van de kenmerken van een depressie. Bij een depressie kloppen je negatieve ideeën over jezelf niet.

Uit onderzoek blijkt dat onze psychologische kwetsbaarheid te groot is, als we onze zelfwaardering teveel laten hangen van wat anderen van ons of van onze prestaties vinden. Jezelf waarderen om wie je bent, geeft je meer evenwicht en houvast.

Hfd 5: Van jaloezie naar zelfvertrouwen

Jaloezie heeft veel te maken met een gebrek aan zelfvertrouwen. Uit gezonde jaloezie kan blijken dat je zelfrespect hebt, je komt voor jezelf op en staat niet toe dat een ander de afgesproken grenzen overschrijdt.

Hfd 6: Dichter bij de liefde

Liefde is de belangrijkste drijfveer die mensen met elkaar verbonden houdt. Eenzaamheid kan een signaal zijn van gebrek aan zelfwaardering en zelfacceptatie. Investeren in plaats van manipuleren, accepteren in plaats van afwijzen, begrijpen in plaats van oordelen.

Hfd 7: De angst- en paniekcirkel

Een paniecreactie is niets anders dan een plotselinge activering van je lichaam. Er zijn 3 manieren om de paniekcirkel te doorbreken;

- het verbeteren van je ademhaling
- jezelf overtuigen dat je lichamelijke reactie niet gevaarlijk is
- medicatie

Het is belangrijk om te oefenen in / met situaties die je door je angstklachten bent gaan vermijden.

Hfd 8: Verdriet verwerken

Bij het verwerken van een schokkende gebeurtenis zijn er kenmerkende reactiepatronen.

Het verschil tussen een gezonde aanpassingsreactie en een stoornis in de verwerking worden gegeven.

Vijf obstakels die de verwerking blokkeren zijn:

- vermijding van gedachten

- vermijdingsgedrag
- emotionele vermijding
- aard van de gebeurtenis
- misvattingen over jezelf en de gebeurtenis

Het hoofdstuk eindigt met een verwerkingsoefening.

Hfd 9: Positieve emoties

Je goed of gelukkig voelen is een bijproduct van een actief proces. In het woord "geluk" vatten de schrijvers samen welke ingrediënten van belang zijn voor het uitbreiden van positieve emoties en voor het vergroten van je zelfvertrouwen.

In het nawoord staan veel bruikbare adressen voor meer hulp en een uitgebreide lijst met aanbevolen literatuur.

Verder wordt er als bijlage een "Emotiewijzer" toegevoegd, handig om even snel iets op te zoeken. Ook hebben de schrijvers een uitgebreide bronvermelding beschreven.

Conclusies

We hebben het idee dat met name de hoofdstukken over boosheid, depressie, en angst- en paniek bruikbare hoofdstukken zijn.

Bovengenoemde hoofdstukken bevatten thema's die regelmatig onderwerp van gesprek zijn in behandelingen en begeleidingen van cliënten. Overigens valt op dat de hoofdstukken nogal verschillend van kwaliteit zijn, met name hoofdstuk 6 komt niet erg uit de verf.

De kracht van "Emotioneel in balans" is, dat er op simpele wijze allerlei aspecten van de cognitieve gedragstherapie worden besproken; de valkuil van dit boek is echter, dat je het te vlot leest, zonder de tekst in je op te nemen!

Wat verder op te merken valt, is dat op verschillende pagina's vermeld staat; "Uit onderzoek blijkt", maar helaas staat er niet bij vermeld uit welk onderzoek

dat dan blijkt.
 Al met al een boek dat zijn doelstellingen waar maakt. Het is een leuk en bruikbaar boek voor mensen die goed tot redelijk functioneren. Verder vinden wij het een handig boek voor hulpverleners om oefeningen of enkele pagina's aan cliënten mee te

geven, zoals bijvoorbeeld de angst- en paniek-cirkel.

Monique van Marle, SPV (i.o.)
 Godelieve van Zijl, SPV.
 Riagg Stad Utrecht

"De odyssee van thuislozen"

"De odyssee van thuislozen"
 door Marius Nuy
 Uitgever: SWP 1998
 ISBN 90 6665 281 0 pag. 480

"Bemoeizorg is behalve een strategie ook een kunst van het alledaagse om sociale knopen weer enigszins te ontwarren, om mensen weer in de menselijke bereikbaarheid te betrekken".

Een van de vele spraakmakende citaten die het boek rijk is en daardoor tot een plezier maakt om te lezen.

Het boek is vooral een grondige studie van het dak- en thuislozencircuit, zowel in het verleden als in het heden, door een gedreven onderzoeker en filosoof die vanuit een ethisch perspectief de toestand van de dak- en thuisloze probeert te doorgronden en daar pragmatische conclusies aan probeert te verbinden.

Marius Nuy staat samen met dhr. Heyendal te boek als de deskundige op dit gebied en met dit proefschrift doet hij daar op een gedegen manier kont van.

Het boek probeert drie vraagstellingen te behandelen, n.l.:

1. is er coherente kennis over thuisloosheid
2. wat zijn de morele aspecten van thuisloosheid
3. is bemoeizorg moreel te verant-

woorden en mag de persoonlijke integriteit tijdelijk worden overschreden.

Aan de hand van verschillende onderzoeken en bevindingen uit de afgelopen 50 jaar op het terrein van de dak- en thuisloosheid geeft Nuy de lezer inzicht in de kennis die tot op heden hierover bekend is. Met name de manier waarop er tegen de dak- en thuisloze werd aangekeken en de manier waarop men opvang trachtte te realiseren, komen in dit overzicht aan bod.

Nuy concludeert dat de thuislozenzorg vanaf 1990 een meer geïntegreerd karakter krijgt waarbij voor-zieningen (uit o.a. de maatschappelijke opvang en geestelijke gezondheidszorg) toenadering zoeken en gaan samenwerken.

Aan de hand van een prachtig uitgewerkte casus wordt in het hoofdstuk "**de energie van onevenwichtigheid**" een analyse gegeven over verschillende aspecten bij een man die dak- en thuisloos is. Allerlei (analytische georiënteerde) beschouwingen passen in de revue en geven een inzicht in het denkkader van Nuy. Hiermee is vraagstelling 1 in bevestigende zin beantwoord. Hierna

gaat de schrijver in op morele aspecten van dak- en thuisloosheid. Hierin komt de ethische visie naar voren, namelijk: *De ethiek van een liberale samenleving is een ethiek van rechtvaardigheid en niet een ethiek van het goede*

Het moge duidelijk zijn dat vanuit de **ethiek van het goede** de mens in morele nood geholpen moet worden. De relationele verbondenheid als grondstructuur van het leven is het uitgangspunt. Hierbij horen wederzijdse

verbondenheid en afhankelijkheid als "volle maat van menselijkheid".

Wie geïnteresseerd is in deze gedachtegang (zeer toepasbaar in de sociale psychiatrie) moet het boek zeker gaan lezen.

Sterker nog: ieder die geïnteresseerd is in de (psychiatrische) zorg aan de dak- en thuisloze dient dit tijdsdocument aan zijn *gelezen-boekenlijst* toe te voegen.

Gerard Lohuis

De ongelukkige relatie tussen maatschappij en geestelijke gezondheidszorg

"De ongelukkige relatie tussen maatschappij en geestelijke gezondheidszorg" een bezinning op 25 jaar rumoer in de (sociale) psychiatrie.
door H.J. Wennink
uitgever: Elsevier/Tijdstroom
ISBN: 90 352 2005 6
pagina's: 224, prijs: 49,00

Er zijn dagen waarop het lezen van boeken en het schrijven van een recensie er over, een voorrecht zijn. Het boek wordt dan met zo veel gretigheid gelezen omdat het kijken door de ogen van de auteur de eigen werkelijkheid meer contouren geeft. Het moge duidelijk zijn dat het boek een aanwinst is voor eenieder die de openbare geestelijke gezondheidszorg een warm hart toedraagt.

Eerst de feiten. Het boek beschrijft allereerst de ontwikkeling en de veranderingen in de psychiatrie (van opberghok, naar medisch instituut, naar sectorisering van de diversiteit aan problemen). Deze uiteenzetting eindigt bij de normalisatie- en integratiegedachte van cliënten tot consumenten die vragen om

communitysupport.

Wennink geeft aan dat de causaliteit bij het ontstaan van psychiatrische ziektebeelden ontbreekt waardoor "het wezen er van ons ontglipt".

Hierna gaat de auteur in op de verantwoordelijkheden en verschillen tussen de particuliere GGZ-instellingen en instellingen (zoals de GGD) die taken hebben op het gebied van de openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ).

Hij geeft een drietal clusters die tot de OGGZ gerekend kunnen worden:

1. onmiddellijke hulpverlening voor individuen die om welke reden dan ook geen hulp krijgen/willen via de reguliere GGZ-hulp
2. zorg voor risicogroepen (signalerende taken, outreachende taken en consultatie/dienstverlening)
3. collectieve GGZ (onderzoek, preventie, consultatie en dienstverlening).

Vanuit de gedachte dat de huidige samenleving steeds zwaardere eisen stelt aan intellectuele en sociale vaardigheden, en dus complexer wordt,

wordt aangegeven dat het steeds meer mensen ontbreekt aan een zinvolle plaats in de samenleving. Steeds meer mensen dreigen tussen wal en schip te raken.

De vraag om psychiatrische hulp zal toenemen en door de extramuralisering zal de problematiek ook meer zichtbaar gaan worden. Dit vraagt om het ontwikkelen van een openbare geestelijke gezondheidszorg waar-in de lokale overheden (gemeente, GGD, etc.) en de particuliere GGZ-instellingen samen moeten gaan werken.

Hieruit worden drie conclusies getrokken w.o. meer community based services, een grotere rol voor signalering van psychische problemen in de samenleving en het bevorderen van samenwerking en circuitvorming tussen overheden en GGZ-voorzieningen.

In het deel dat handelt over **eenheid in**

regie doet Wennink een uit het hart gegrepen voorstel om te komen tot circuitvorming b.v. door het creëren van een dienstencentrum. Dit is het meest spraakmakende deel van het boek omdat het een ver-gaand idee biedt hoe in de praktijk de OGGZ (en dus de sociale psychiatrie als wezenlijk onderdeel hiervan) vormgegeven kan worden.

In het Groningse circuit waar ik als SPV mag werken, is het gedachtegoed van Wennink omarmt en zowel door de werkers als managers als aangrijpingspunt gekozen om de OGGZ verder vorm te geven.

Een mooier compliment kan de auteur van dit boek niet gegeven worden.

Gerard Lohuis

En ze noemen het liefde

*En ze noemen het liefde, pedofilie, ontucht en sekstoerisme, door Ireen van Engelen
Uitgever: De Geus, Amsterdam.
ISBN 905226726X f 34,90.*

Ik wist dat het boek zou uitkomen en had al verschillende keren in de boekhandel gevraagd waar het bleef. Vanwege het thema en de problemen die de auteur had ondervonden tijdens haar speurtocht, was afgesproken dat de publicatie niet aangekondigd zou worden.

Plotseling lag het er, ik kocht het en las het in een adem uit. Verbaasd, ontgoocheld, verbijsterd zijn de eerste indrukken vanwege de oninvoelbaarheid bij het thema; mannen die kinderen seksueel misbruiken ten

behoefte van hun eigen seksuele bevrediging. Schokkend terwijl je weet dat het gebeurt.

Het boek is enerzijds een beschrijving van de zoektocht naar de handel en wandel van een neef die in Indonesië woont. Toevalligerwijs komt van een stoffige zolder een onsmakelijke briefwisseling te voorschijn. De inhoud van de brieven is zo walgelijk dat het eigenlijk geen daglicht verdraagt. Enerzijds wordt het de auteur steeds duidelijker met welke praktijken haar neef zich bezighoudt: een makelaar c.q. bemid-delaar in jongenshandel. Anderzijds komt zij hierdoor op het spoor van (mogelijk) seksueel misbruik door een hulpverlener die werkzaam is geweest in een professionele instelling.

Een man die een 'professional' zou zijn, correspondeerde uitvoerig over ernstige seksuele delicten bij, onder andere, een driejarige kleuter die aan zijn zorg was toevertrouwd. De correspondent was van 1981 tot 1984 werkzaam in De Dépendance een onderdeel van het Sociaal Agogisch Centrum het Burgerweeshuis, te Amsterdam.

Tijdens haar zoektocht wordt de auteur steeds vastberadener in haar besluit om de praktijken van de voormalig groepsleider via het justitiële apparaat te laten onderzoeken. Loyaliteit met de kinderen die dit hebben meegemaakt, angst dat de dader nog vrij rondloopt en mogelijk nog steeds slachtoffers maakt, vormden haar drijfveren en doen dat nog steeds. Het blijkt een moeizame weg vooral als ze de zaak voorlegt aan het betreffende instituut voor Jeugdhulpverlening. De voorzichtigheid waarmee men te werk gaat (werden kinderen maar zo voorzichtig behandeld dan zou hen heel wat leed bespaard blijven) betekent dat de auteur maanden lang niets hoort. Iedere keer moet ze zelf contact opnemen om er achter te komen dat er geen schot in de zaak zit. Het boek lijkt onder andere een aanklacht tegen een houding van 'ik heb het niet gezien dus is het niet gebeurd'. Een praktijk die anno 1999 nog steeds blijkt voor te komen. De Bolderkaraffaire en Oude Pekela blijven langer in het geheugen dan de namen en gezichten van kinderen (waaronder 3-jarigen) die onder de verantwoordelijkheid van een instelling vielen en mogelijk gruwelijk zijn misbruikt. Het instituut ging zeer omzichtig te werk, het is hen niet gelukt om harde bewijzen te vinden voor de handel en wandel van de voormalig groepsleider, ook zijn de ex-pupillen niet achterhaald en werd er geen klacht ingediend. De 'dader' werd, doordat de auteur de zaak besprak met de jeugd-

en zedenpolitie, in 1997 veroordeeld voor het vervaardigen van kinderporno. De desbetreffende kinderen, voor wie de auteur haar speurwerk was begonnen, bleken onvindbaar. Als er sprake is geweest van het ernstige misbruik zoals beschreven door de auteur van de brieven, dan is het de vraag of de kinderen naar buiten komen of zijn gekomen met 'hun' verhaal.

Kinderen die mogelijk bij ons aankloppen voor hulp omdat de gevolgen van seksueel misbruik bijna nooit te verwerken zijn. Psychiatrische stoornissen komen veelvuldig bij hen voor, evenals verslavingen, suïcidepogingen en dadergedrag. Hoewel het begin van de jaren tachtig al bijna twintig jaar geleden is, en ik de illusie heb dat er intussen veel veranderd is met betrekking tot herkenning en erkenning van seksueel misbruik, blijkt de realiteit pijnlijk anders te zijn.

"Vanaf ongeveer 1984 wordt in Nederland onderzoek gedaan naar de prevalentie van seksuele intimidatie binnen de hulpverleningsrelatie. Dit type onderzoek is nogal gecompliceerd. Hulpvragers moeten vaak veel overwinnen om toe te geven dat zij seksueel geïntimideerd zijn. Plegers zijn niet geneigd onderzoekers mededelingen te doen over seksueel intimiderend gedrag. Ook collega's van hulpverleners die zich schuldig hebben gemaakt aan grensoverschrijdend gedrag, hebben de neiging gevallen van seksuele intimidatie waar zij kennis van hebben te verzwijgen".¹

¹⁾ IGZ bulletin *Het mag niet, het mag nooit Seksuele intimidatie door hulpverleners in de gezondheidszorg*. Informatie en richtlijnen voor instellingen, beroepsbeoefenaren, beroepsverenigingen en opleidingen voor het ontwikkelen van preventief beleid, febr. 1998.

'Vadsigheid van de Nederlandse samenleving' noemt therapeute F. Lamers het feit dat er niet naar haar geluisterd wordt terwijl zij al 20 jaar verkondigt dat seksueel misbruikte kinderen behandeld moeten worden. 'Immorele vrijheid- blijheid- ideologie' noemt Ireen van Engelen de houding van pedofielen en de instelling waar zij samenkomen (de NVSH). Want bovengenoemde 'hulpverlener' leek legitimatie voor zijn praktijken te vinden in bijeenkomsten van de NVSH voor pedofielen. Bijeenkomsten waar het recht van kinderen op seksualiteit wordt gepredikt. Bijeenkomsten die hulp moeten bieden aan pedofielen:

"werk dat zeer noodzakelijk is. Pedofielen behoren tot een vervolgd minderheid. De maatschappij tolereert hun geaardheid niet en dat is een slechte zaak. (...) Het is een feit dat heel veel kinderen zelf het contact met de volwassene zoeken. Sommige kinderen kunnen zich zelfs alleen maar volledig ontplooiën door het hebben van een relatie met een volwassene. Wordt deze fase onderdrukt, dan ontstaan er later moeilijkheden. De pedofiele verhouding is in de eerste plaats van belang voor de persoonlijke ontplooiing van sommige kinderen en in de tweede plaats voor de maatschappij als geheel: de pedofiel vormt als het ware een brug met de jeugd".²⁾

Ik kan niet anders dan denken hoezo brug, welke brug? De brug die onherroepelijk leidt naar het maken van slachtoffers die ofwel in de hulpverlening terechtkomen ofwel op hun beurt daders worden?

In de Volkskrant van 26-6-1999 wordt voor de laatste groep (misbruikte kinderen die geen behandeling krijgen) een percentage van 30% genoemd.³⁾ Tijdens een van haar vele bezoeken aan de NVSH werkgroep Pedofilie heeft de auteur een gesprek met een

bezoeker. Zij steekt niet onder stoelen of banken dat pedofilie voor haar ontoelaatbaar is. De gemoedstoestand van de spreker, gezien door de ogen van de auteur, geeft het verhaal een extra inkleuring die mijns inziens overbodig is:

Al vanaf zijn vijfde is hij geobsedeerd door seks, nu is hij negentien. Met zijn twee jongere zusjes deed hij seks-spelletjes, tot zijn vader hem betrapte. Hij dreigde hem in elkaar te slaan als hij dat nog eens zou flikken. Zijn vader accepteert niet dat hij pedofiel is, zijn moeder is veel toleranter. Na hun scheiding is hij bij zijn vader gaan wonen, zijn zusjes zijn bij zijn moeder gebleven. Al twee keer is hij opgepakt en onlangs heeft hij een half jaar vastgezeten. Trots vertelt hij dat hij is gearresteerd voor iets dat in geen verhouding staat met wat hij normaliter met kinderen doet. Hij heeft een kleur van opwinding.

'Hoe kom je met kinderen in contact?' vraag ik. 'In het zwembad', antwoordt hij. 'In het ondiepe pak ik meisjes bij hun kontje. Of ik zwem onder ze door en neem ze op mijn schouders. Dat vinden ze leuk.' Een andere mogelijkheid is de scoutingclub waar hij leider is, al is het daar moeilijker om meisjes aan te raken. Seks met kinderen moet kunnen, vindt hij. Hij kan zich niet indenken dat het schadelijk is voor een kind.

Zo'n kind wil dat toch zelf!⁴⁾

Helaas wordt aan kinderen niet gevraagd of ze dat zelf willen. Dat is vaak de interpretatie van mensen die vooral oog hebben voor hun eigen verlangens en wensen.

²⁾ Ireen van Engelen (1999) pagina 141 en 142

³⁾ De Volkskrant, auteur onbekend, 'Gevolgen seksueel misbruik gaan niet vanzelf over'

⁴⁾ Idem pagina 42.

Bovendien wordt geen rekening gehouden met de mogelijke implicaties voor het kind op langere termijn, vooral als het niet heeft geprotesteerd, kunnen schuldgevoelens een levenslange metgezel zijn. Het is jammer dat de auteur niet vermeldt over welke leeftijdsgroep de spreker praat als hij het over 'kinderen' heeft. Vervolging kan altijd als het om kinderen jonger dan twaalf jaar gaat, wat betekent dat je een strafbaar feit pleegt. Voor kinderen tussen twaalf en zestien geldt het klachtenvereiste wat wil zeggen dat 'een zedenzaak pas vervolgd kan worden als er een klacht is ingediend door het kind, de ouders of de opvoeders.' Het is goed te vernemen dat meisjes die werden aangerand in een zwembad, (Tikibad in Wassenaar score van 1 dag: 1 verkrachting van een meisje van 16 door een 14-jarige jongen en 13 meisjes aangerand) hiervan aangifte doen. Het is te hopen dat zij (zo nodig) behandeling krijgen voor het doorgemaakte trauma, en volgens de eerder genoemde Lamers is dit altijd nodig.

Via de krant en televisie weet je dat deze praktijken zich ook in Nederland voor doen. Als het dan ineens dichtbij komt, omdat het (mogelijk) om een wat verre collega van jaren geleden blijkt te gaan, is er vooral afschuw, verontwaardiging en ongeloof. Als groepsleidster (1982-1984) op een ander onderdeel van hetzelfde instituut, had ik soms met kinderen te maken die op De Dépendance hadden gezeten. De eerste vraag die onvermijdelijk door mijn hoofd spookte: 'was een van hen misschien écht misbruikt door deze persoon die zijn 'vriend' in Indonesië schriftelijk in vertrouwen nam en zich zo

gruwelijk gedetailleerd uitte over zijn perverse en misdadige gedachten en mogelijk zelfs daden'? Ik speur mijn geheugen af naar kinderen, en inderdaad bij één van hen kan ik me herinneren dat geruchten over pedofiele contacten de ronde deden. Wat is er precies gebeurd met die geruchten, wat hebben we toen gedaan?

Tot mijn schaamte moet ik toegeven dat ik het niet meer weet. Vaag herinner ik me dat het bespreekbaar maken van, elk mogelijk, seksueel misbruik van de aan onze zorg toevertrouwde kinderen niet werd gestimuleerd. Jong en onervaren als ik was hield ik na wat gesputter mijn mond dicht. In mijn opleiding voor psychiatrisch verpleegkundige werd, voor zover ik me kan herinneren, niet gerept over seksueel misbruik.

Een richtlijn of beroepscode kende ik toen niet. Het bestaan daarvan biedt cliënten of pupillen echter geen garanties of veiligheid. Daarom zou het boek besproken moeten worden op elke opleiding voor mensen die in de hulpverlening willen gaan werken of dat reeds doen. Niet om spoken na te jagen maar alert te zijn omdat seksueel misbruik of intimidatie door hulpverleners zou moeilijk bespreekbaar is. Hoe zullen voormalige collegae van de bewuste dader zich voelen als ze kennis hebben genomen van het boek dat woensdag 9-6-1999 werd besproken in de Volkskrant? Als ze zich net zo voelen als ik, dan staat hen waarschijnlijk ook een slapeloze nacht te wachten.

Ivonne van der Padt
SPV, docent verpleegkunde MGZ-GGZ,
Hoge school van Amsterdam